د مرګ

د ویرې علاج

Ketabton.com

۱۳۹۶

دکتور محمد سعید « سعید افغنی »

(کال:1354 هجری شمسی)

تدوین او اهتمام : امین الدین سعیدی «سعید افغانی »

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

د مرګ د ویرې علاج

دا باید په یاد ولرو چې مرګ د انسان د پاره د ذات فنا نه راولي او دا ځکه چې انسان د نفس ناطقه څنې عبارت دی او نفس ناطقه په مرګ سره دومره کیږي چې د بدن څنې ارتباط قطع کیږي لکن دی چې خپله په نزد د قادر مقتدر وصل پیدا کوي او علی الخصوص ارواح د هغه اشخاصو چې د حیات محصول ئې د بشر د اصلاحاتو او خدمت د پاره دفتر وي. دا رنګ خلک که څه هم په ظاهر کې د دنیا د غم کدې څنې سترګې پټوي لکن په واقع کې همیش د پاره ژوندی دی. همدا وجه ده چې سالک فرمائي :

هرګز نمیرد آنکه دلش زنده شد به عشق
ثبت است بر جریدهٔ عالم دوام ما (1)

یو پوه پښتون ادیب وائي:

زمانـي سره ئـې لیار د محـوې نشته
د اېثار په ګټو ښکل دی نوی نوم څما

دمثال په ډول که د کوم سړي څنې لاس او یا نور اعضاء پرې کړی شي خلک دا نه وائي چې معدوم شو نو معلومه شوه چې د بدن په محوه والی کې د انسان حقیقي محوه والی نه راځي نو که د انسان د روح رابطه د بدن څنې قطع کیږي او بدن په خاوره کې ښخ شي داسې نه ده چې انسان او نفس ناطقه محوه شو همدا وجه ده چې د حضرت بلال د مرګ په وخت کې د ده محترمې ښځې ډیره ها او هو کوله. حضرت بلال ورته په ځوا ب کې په دا مضمون وویلې.

واویلا چه میزنی در پس مرگم از حزن
واطر باهمی بگوی دوست بدوست میرسد

لوستونکي دې دا په یاد ولري چې د مرګ ویره به غالب د دې لاندې وجوهو له امله وي:

1- داچې سړي ته د مرګ حقیقت معلوم نه وي او د دې له کبله چې مرګ ورته فناء د ذات ښکاري نو ځکه به خفه او په ویره کې وي.

2 - ددې له امله به سړی د مرګ څنې ویریږي چې په مرګ به درد او تکلیف ورته ښکاري.

3- دا چې سړي ته داعقیده پیدا شي چې په مرګ کې د سړي د پاره د هستي نقصان دی او ټولی کمالات د سړی محوه کیږي نو ځکه په زړه باندې ئې ویره راشي.

4 - د دې له امله چې وروسته د مرګ څنې به سخت احوال او تکالیف پیښ شي نو ځکه د مرګ څنې په ویره کې ولیږي چې څه به کوم او څنګه به شي؟ اونه چې په عذاب مبتلا شم.

5- دا چې سړی په خپلو اولادو، دوستانو او خوږو ملګرو باندې خفه وي او وروسته د ده د مرګ به هغوی څه کوي؟ اولاد به ئې چاته پاتې شي او د ژوند حالت به څنګه وګرځي؟ په دا پنځو واړوحالاتو کې چې سړی د ننه دننه فکر کوي او د خداوند تعالی قدرت او انتظام د عالم چې څیر او د دنیا په وقایعو کښې چې عمیق کیږي هلته سړی خپله په خپله

(c) ketabton.com: The Digital Library

د داسې عقدو حل کولی شي او داسې شيان چې د خفګان موجب نه ګني او نه داسې عادي شيان د همت او ثبات په خاوندانو کوم تاثير اچولی شي چې ځان په خپل لاس د ويرې طوفاني بحرته واچوي او د ويرې درنده ته ځان وسپاري.
بيا هم لوستونکي دې د هر مادې په متعلق خاص خاص د دی لاندې مجربې نسخې ځنې ځان ته دوا جوړه کړي.
1 - دا چه خلک مرګ ځان د پاره فناء ګني مرګ په څه فناء دی؟
آيا دا فناء په دې دی چه نفس او د بدن روابط سره قطع کيږي. که دا وي د اخونو بايد د ويرې موجب نه شي ځکه چه مرګ فناء د نفس او د ځان نه دی. ځکه بدن د غوښو او پلو او رګو او شرائينو او هډوکو او دځيني نورو اجزاو ځنې جوړ دي او دا اجزاء کله چه د بدن او د روح رابطه قايم وي هلته هم کله په زيادت او کله په نقصان کښې وي. هو په ژوندانه او حيات کښې د بدن اجزاء په هر آن او ثانيه کښې ځان ځان ته اوضاع قبلوي طفل وي مراهق شي مراهق وي د ځوانی نيشه ورته ورشي. ځوان وي د کهولت او شيخوخت په ادوارو راشي. هو انسان پيداء لپاره د تغير او تبديلی دې يوازنی شی چه دايم او باقی دی هغه علم او فضل او کمال دی او دښه عمل جزا.
2 - دا چه سړی ويريږي چه په مرګ کښې به تکليف وي علاج ئې دادی چه تکليف او زحمت دا ټول د بدن او د روح د ارتباط له امله دی او د بدن په ارتباط کښې په سړي باندې رنګا رنګ دردونه راځي کله سردرد کوي او کله پښې کله غاښ په درد وي او کله سترګه وعلی هذالقياس يعني دا ټول زحمت او ربړ د بدن په اثردی. کله چه د روح او بدن په مابين کښې ارتباط خلاص شي هلته نو د دنيا ټول زحمتونه او تکليفونه خاتمه پيدا کوي او يو بله د حيات او ممات سلسله جوړيږي. په دا حقيقي حيات او ممات کښې بايد د دې ځنې انکار ونه شي چه د دې دنيوي حيات عملي تأثيرات اواغيزه لري او د دنيا ښه او بدکار او عمل رنګ کار ورکوی.
3 - که سړی په داخيال کښې وي چه مرګ نقصان دی او ټول کمالات محوه کيږي نو دا دې د دوا د پاره په ياد لري چه مرګ متمم د کمالاتو دی. نه ما می د کمالاتو وروسته د مرګ ځنې سړي ته د کمال ثواب ورکول کيږي او د ابدي حيات د پاره موجب او علت کرځي.
«الدنيا مزرعة الآخرة » دنيا ځای د کښت د اخرت دی. نو که سړی کښت وکړي دا کښت او فصل ئې په پوخ والی راشي دا وخت به آيا سړی خفه کيږي نه بايد سړی خوښ وي چه اوس به د زحمت نتيجه او ثمره اخلم بايد سړی کوم چه په صداقت او ايمان وجدان ئې د ژوند دقيقې او ثانيې طی کړي وي. د مرګ ځانکندن په وخت کښې ډير خوښ او د الله پاک د حقو وعدو اميد ولري.
4 - دا چه په دې باندې سړی ويريږي چه اولاد او متعلقين به يې وروسته د ده د مرګ ځيني په زحمت او تکليف شي. زما په عقيده چه داسې خلک په خپل عقل او معلوماتو کښې نقصان لري.
يو عاقل او باعمله سړی بايد ديته فکر وکړي چه آيا انسان په اصل کښې څه وو او بيا ځنګه شو؟ د انسان د پيدايش ځيني نيولي د رشد تر مرتبې پوري چه کوم تغييرات او تبدلات سړي او تودې پيښيږي دا ټول حالات سړي ته دا ښئي چه انسان د فکر او تعقل ځيني بيرون يو داسې مقتدرحکيم، خلاق الکل مربي او تربيه کوونکی ذات شته دی چه هغه په خپله د

(c) ketabton.com: The Digital Library

موجوداتو د هرې زرې انتظام کوي او واقعآ مربي او تربیه کوونکی دی نو د سړي د اولادې او متعلیقنو سبب الاسباب پاک الله دی.
هو ډیر کرته ځنې خلک په حیات کښې د خپلو اولادونو او متعلیقونو تربیه نه شي کولی او سره د دې چه عالم او فاضل هم وي او ډیرې منډې او رامنډې او هلی او ځلې هم کوي. بیا هم هیڅ په لاس نه ورځي او دخپل اولاد او متعلیقینو تربیه ترې خرابوي.
ډیر کرته یو سړي سره د ډیر مال او ثروت ځنې تول متعلقین ئې بې علمه او کماله پاتې شي او کله بیا په زیرو زیرو سترکو ورته گوري چه زوی او ورور او خپل او خپلوان ئې د مرگ په حالت کښې د حیات سره وداع کوي.
که په مال او په ثروت باندې د اولاد د پاره چا حیات او یا په عقل او فکر باندې د اولادوځنې چا د مرگ دفعه کولی شوه نو دا چه سړی په اولاد باندې ویریږي نو دا رنګه خلک دې اول په مال او عقل باندې که نر وي د خپل ځانه ځنې د مرگ دفع وکړي. نو معلومه شوه چه سړی باید د مرگ ځنې ونه ویریږي.
5 - او که سړی د مرگ ځنې د خپلو بدو اعمالو په اثر ویریږي نو توبه دې و کاږي او کوشش دې کوي چه ښه عمل وکړي.
هو دا ویره ښه ویره ده لکن هلته چه د دې ویرې دا تاثیر نه شي لکه چه د پښتو متل دی « توبه د بدو او که پیښ شو حمله په بدو». که دا ویره په آخر د حیات کښې پیښیږي بیا هم تر غرغره پورې صرف په حق د حقوق الله کښې قبوله دی او سړی باید دا په یاد ولري چه په حالت د صحت کښې با ید د خدای پاک ځنې ویره له امیده ډیره وي.
دا ځکه چه سړی کوشش وکړي چه ښه عمل وکړي او په حالت د مرض کښې به امید باید د ویرې او ترس ځنې ډیره وي ځکه چه په مرض کښې خود سړی ځنې له املہ د عدم قوت او طاقت د طاعت او عبادت او عمل سلسله قطع کیږي.
6 - که سړی د دې له امله ویریږي چه مال، اسباب او د دنیا معیشت به ترینه پاتې شي دا قسم ویره باید ونکړي ځکه هیڅ شی دایم او باقي بې ذات د واجب الوجود ځنې نه شته.
د انسان دا وظیفه ده چه سعیه او کوشش به کوي چه څه په حلاله او جایز صورت سره پیدا کړي او غرض به يې داوي چه د بشر او د عالم د اصلاح او انتظام په لیاره کښې به يې خرڅوم او پس د دې وروسته محترم لوستونکي دې په یاد لري چه طبعي اجل ضرور رسیږي او هیڅ مخلص ترې نشته.
یو وخت داسې راغلي او راځي به چه ښایسته ښایسته قدونه او بادامي سترکي او د گل رنګ دا تول محوه او نا بود کیږي او که په دنیا کښې مرگ نوی شاید د دنیا به په انسانانو باندې قدم په قدم هم نوی رسیدلی اخر هر مرکب منحل کیږي او د مرکب عناصر به یو ځل بیا انفرادي شکل ځان ته قبلوی.

کین سیل متفق بکند روز این درخت
وین باد مختلف بکشد روزی این چراغ
(سعدی)

نوټ:
مختلف باد او منقف سیل عبارت د څلور عناصرو ځینې دی چې کله په اتفاق وي او کله په اختلاف. د تل ژوندون کول امید له یو طرفه خیال او محال دی او له بلې خوا به پوه خلکو ته معلومه وي چه عمر هغه ښه عمر دی چه وجود صحیح او سالم وي سړی

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکولی شي چه په صحت د وجود سره او فکر په کار واچوي او په دی اثر ځان او خلکو ته مفید ثابت شي.
کله چه وجود مخ په انحطاطه روانیږی دا وخت د دنیا ټول لذائذ او خوندونه هم د تنزل خواته قدم اخلي. تر داسي حده پوري د بدن په تنزل سره د ژوندانه خوند خرابیږی چه اخر عقل او منطق هم دلاس ځنې لاړشي ظاهري او باطني حواس د انحطاط لار طی کو او ملاکړو په غاښ وتلی سترګي بې نوره غوږونه، کانه، وینته، سپین مخ ګنجي بالاخره بدن په ریږ دیدو پیل وکړي او ډیر داسي خلک لیدل شوي چه په اخر دعمر کښي یو موټی غوښه ناسته او ولاړه یې په تکلیف وي زوی او ورور او خپلوان ورسره په تنګ په ځای د دې چه ورته دوعا وکړي چه ژوندی دې وي.
وایي خدای پاک دې اوس په خیر سره فیصله کړې. دا وخت په خپله سړی هم د حیات په دقیقو کښې هر دم تکلیف او زحمت حس کوي.
ښه نو داسي حیات چه په نورو تکلیف شي او د ځان د زحمت موجب وکرځي. څوک به یې څه کړی نو ښه دا ده چه سړی به د حیات په مد او جزر کښي یوازې په یوازې همدا امید او ارزو ولري چه د ځان او د خلکو د پاره خدمت وکړي.
هو ترڅو ژوندی وي. د حیات مقصود به یې همدا وي او په حیات کې به همدا غواړي چه پاک خدای د شرف ژوند او مرګ مې په نصیب کړي کوم چه په ژوند او مرګ کښې ایمان او وجدان ته خجالت نه لرم او د ستا د رضی موجب شي او د ارذل العمر ځنې چه د ستا ګران رسول ترینه نجات غوښتې ماته هم نجات راکړي.
هو سړی باید په مقتضا د « **موتوا قبل ان تموتوا** » باندې عمل وکړي یعني باید همیش سړی په خودا مرګ ځنې داسي کاروته اقدام وکړي چه هغه ورته وروسته د مرګ ځنې په کار راشي.
افلاطون ویلي: « **مت با□ راده تحی بالطبیعه** » مرشه په ارادې یعنې د مرګ د پاره د ژوندانه په ادوارو کښي کار او خدمت وکړه تر څو په طبعي مرګ سره همیش د پاره ژوندی پاتې شي او افتخاری حیات دی په نصیب شي.
دا وه د مرګ د خفګان د علاج د پاره هغه مجر به نسخه چه د دی مرض مصابان به عمل پرې وکړل سل په سلو به جوړشي او امید دی چه عالي همت خلکو د پاره د یو تذکر په ډول یادونه وي او خپل په خپله دا رنګه ویره چه بې د نقصان ځنې کومه فائده نه لري د زړه ځنې و باسي، وسواس او واهمې ته کوم اهمیت ورنه کړي. په پوره میراني تر څو چه ژوندی وي کار او عمل په پوره جدیت او فعالیت مخ په وړاندی بوزي او د جامعی او ټولنې هغه افراد ته چه د مرګ ویرې د دوی هر څه اختناق کړي وي، قوت قلب او هادی شي، څو دا ډول افراد د ښو خدمتونو مصدر شي.

یاددونه :

(1)

هرگز نمیرد آنکه دلش زنده شد به عشق .... ثبت است بر جریده عالم دوام ما
مستی به چشم شاهد دلبند ما خوش است .... زان رو سپرده اند به مستی زمام ما

حافظ

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library